

PROZA

Feri Lainšček

Ki jo je megla prinesla

Iz gradiva za roman

1.

Jon Urski si je oprtal polprazen lesen kovček in se je napotil po kolovozu. Bil je to samotni in nad vse negotov začetek poti, ki ga je vodila nekam tja v pritlehno ravninsko sivino. Toda, v primeri z vsem, kar je medtem skušal in čutil, je bil to vendarle začetek. In vsaj skrajša ima tak prerojeni duh zmeraj dovolj moči, da ga ni strah razpotij, ki ga bodo morda preslepila, in tudi ne noči, ki ga bo morda zalotila. Edino, kar ga je res priganjalo in mu je bilo obenem smešno, je bila bojazen, da ne bi prispel prepozno. A ta nemir je seveda mogel brzdati – kajti le kako bi lahko bila usodna morebitna peščeva zamuda tam, kjer je čas že več kot četrto stoletja tekkel v negotovo?

Šele ko se mu je jelo globlje udirati in mu je bila lesena popotnica resnično pretežka, se je spet ozrl naokoli. Meglena obzornica se ni medtem niti za spoznanje približala in tudi njen zalizani ris vsenaokoli ni dal slutiti drugega kot črto, kjer se stikata le nebo in zemlja. To visoko in prazno nebo torej in neobljudena pustota, ki so jo tu in tam vzvalovili le zasadi grmičevja. A ta pritlikava rast zagotovo še ni mogla biti gozdiček, o katerem so mu bili pravili – kraj, kjer naj bi bila kovačija in nedaleč tudi broderski privez. Zato mu res ni preostalo drugega, kot da je spustil kovček, ga prislonil v travnato ob pot, nato pa čepe ob njem pridihnil. In šele ko je tako obmiroval, kot poljski zajček v zavetrju, se je spet zavedel praznine, ki je sičala naokoli. Zataknila se mu je misel, kako blagodejno je pravzaprav, da so tudi taki kraji na svetu. Da so torej mesta, kjer običaj povsem zase – nikomur v nadlogo, a tudi nikomur v veselje. In vsaj za hipec ga je spet zamamilo, da bi kar ostal. Kajti ta goličava je bila zagotovo največje Božje uho, kar jih je kdaj doživel. Je bila prostor za tih in temeljit pogovor, ki ga je po srečanju s predstojnikom spet še kako potreboval. A komaj se je bil v tem preblisku prav zamaknil, je na pot, sem, le segljaj vstran, prifrlel ptiček.

Jon Urski se je zdrznil in je bolje pogledal.

Ptič, ki se je bil ob štrbunku z razširjenimi krilci poprepelil v blatu, se je otrešel in je stegnil vrat. Bil je le kaj večji od vrabčka. In šele ko je zatacal nekolikanj postrani, je bilo moč razznati njegova lesketava in barvasta perja. Jon Urski ni veliko vedel o ptičih, a tale drobižček se mu je resnično zdel nekaj posebnega. Zagotovo je, iščoč veje za postanek, med dolgim preletom omagal – je pomislil – zdaj pa je ob nepričakovanem srečanju tudi sam presenečen. Toda – ne! Ptič si ga je zdaj že kar ogledoval in se je še primaknil. Ej, ej! je zmajal. Ej, ti? je stegnil roko proti njemu. Ptiček se je, prav nič preplašen, odmaknil iz dosega in ga je še kar gledal – tipajoč z enim, pa z drugim očesom, ki nista bili kaj večji od poprovega zrnca. Jon Urski je zdaj že kar čutil ta pogled in se je vse bolj čudil. Pomislil je, da je žival morda bolehná in da je torej tako krotka, ker prosi pomoči. Toda, vsaj to mu seveda ni šlo v glavo, kako naj bi mu pomagal. Kljub temu je pristopil in je spet segel po njem. Zdaj se je ptiček le toliko vznemiril, da je sfrlel na drug rob kolovoza in je tam spet sedel v blato. Ej, ej! se je vzravnal in se je ozrl v nebo. Če ni to ena čudna reč? je potem dvignil kovček in si ga je naložil na ramo. Nato pa je vsiljivu le še pomahnil v pozdrav in se je napotil.

A, glej ga!

Že prav kmalu je ugotovil, da ga ptič spremlja.

Poletaval je namreč, ta drobižček, ves čas tu nekje ob poti. Zdaj je bil v suhljadi na eni, pa v travi na drugi strani. Zdaj spet je bil za hip zaostal in kaj kmalu zatem znova prifrlel v blato pred njim. Jon Urski je zastajal in je pogledoval za ptičem in res ni več vedel, kaj naj si ob tem misli. Kajti – vsaj to si je pač moral priznati, da mu je bilo prav neprijetno. Skušal si je sicer dopovedovati, da je živalca nekje ušla iz kletke, zdaj pa se pač, vajena človeka, oklepa namernika. A to je bilo sredi te širjave in studnega jesenskega razpoloženja kaj malo verjetno. Posebej pa se je nehal tako tolažiti, ko je ptič spet obsedel le nekaj korakov vstran in se je prvič tudi oglasil. Bilo je namreč to povsem svojsko, čudno zamolklo, nekam jecljajoče žgolenje, ki ga je bilo sredi te snetljive tišine prav neprijetno slišati.

Jon Urski je spustil kovček v blato in si je z dlanmi pomel obraz. Zaželel si je, da bi bil vse le privid, kajti res se ga je že loteval slutljivi nemir. Toda, ptič je bil še zmeraj tu in je pel. In je pel njemu, o tem ni bilo nobenega dvoma. Je pel o nečem ptičjem. Ali o nečem, kar najverjetneje zadeva tudi njega...

Preklemana reč! je pljunil in je zamahnil z obema rokama. A ker se vsiljivec sploh ni več zmenil zanj in je še kar cvrčal, je zajel pest blata in jo je zalučal proti njemu. Ti že pokažem, ja! je zajel znova in je spet zamahnil, čprav je ptič medtem že odrlel. A komaj si je bil potem omel blatne roke in si jih nevede zdrgnil ob hlače, se je spet oglasilo. Tokrat je bilo to bolj oddaljeno klivkanje, ki pa ga nikakor ni bilo mogoče preslišati. Zaman si je spet naložil popotnico in je odločno stopil v svojo pot, od časa do časa je bil ptič spet nekje tu. Oglašal se je zdaj z leve, zdaj z desne – mahoma že res v daljavi, kot bi se bil naveličal in zaostal, potem pa je bil že spet tako blizu, da je znova zastal in ga je iskal s pogledom. Pa kaj si se spravil name? ga je rotil. Kaj je na meni takega? se je spraševal v brado in je odganjal tesnobne občutke. Kajti ptič, res

- o tem zdaj ni več dvomil - ali ga je želel pregnati iz poljane ali pa ga je nekam vabil? To pa je bilo seveda kaj čudno spoznanje. Jon Urski ni še nikoli slišal, da lahko pridejo ptice človeku tako blizu. Posebej pa seveda ne, da so lahko potem tako nadležne in vztrajne...

Prav, je torej zastal, ko je ptiček spet obsedel pred njim. Pa se pogovoriva! je spustil kovček kar sredi potke v blato in si je otrl hladen pot s čela. Nekaj terjaš od mene - a mene je tega strah. Nisem od ljudi, ki se zmorejo s čim premotiti. Ne vem gledati čudnemu v oči, pa tudi ne vem brezglavo bežati. Kaj bova torej? je ta svoj brezup, ki ga je tudi zares čutil, ponazoril tako, da se je sesedel na kovček. Ker - je potem še zmignil - najlaže premagam to, če se zvijem v dve gubi in zamižim! Pa naj potem bo, kar že bo!

Ptič je začuda utihnil in je pokljunal po prsti. Zdelo se je, kot bi ga bil razumel, a se zdaj ne namerava odzvati. Tudi Jon Urski je gledal vstran in je čakal. Res je bilo nedoumljivo to, da sedi sredi ravnice in se prereka s ptičem. Je bilo smešno in srhljivo obenem. Ker - kaj pa bi storil drug na njegovem mestu? Če ga že ne bi mogel pregnati, bi pač šel svojo pot. Ali pa bi se - da! - če bi mu bil to res tako slutljiv opomin! - kratko malo obrnil. Se vrnil. Poskusil ob drugi uri. Ali po drugi poti...

Da.

Dvignil je torej pogled.

Ptič je bil še zmeraj tam.

Meglice v daljavi je barval mrak.

Če mu je bilo že za sveta tako tesnobno s tem stvorom, le kako bi kaj zmoget ponoči? Ne vedoč obenem, ali je sploh na pravi poti! Zato je res dvignil prtljago in si jo je kar tako blatno oprtal. In se je ves kalužast in potepen napotil nazaj... Bili so to trenutki, ko spet ni bil več priseben. Tudi novo upanje, kot da je polagoma drevenelo. Umikal se je le še nagonsko, kot vojak, ki so ga le po naključju zgrešile krogle, zdaj pa ne ve več, ali je to milost ali kazen. Kajti - regiment je obležal strnjen in povelečan v smrti, on pa bo na veke le prinašalec sporočila o porazu. Poleg tega pa - saj spet sploh ni več vedel kam! Pot pa je bila tudi v tej smeri zdaj že ugreznjena v ravninske meglice in večerno negotovost. Le ptiča - da! - tega blaznega spotnika! - ni bilo več, pa naj se je še tako oziral. Zagotovo je pač dosegel svoje. Ali pa - le kako naj bi si to zdaj upal izreči - čigavo?

2.

Dolgo dolgo je potem le hodil in hodil.

Še rama mu je bila odrevenela, da ni več čutil teže.

Zaustavilo ga je spet šele razpotje, ki ga sem grede sploh ni opazil. To se mu tudi ni zdelo čudno, kajti ko je bil prihajal, sta se pač tu poti zlili v eno. A zdaj se je brez dvoma moral odločiti, da bi se lahko vrnil. Zatipal je torej s pogledom v eni pa v drugi smeri, ki sta bili tam v daljavi, že povsem vsaksebi. A ni prepoznal ničesar, kar bi mu lahko bilo zdaj v pomoč. Nato ga je prešinilo, da mora kratko malo poiskati svojo sled,

kajti njegove stopinje so bile tod zagotovo edine sveže. Sprehobil se je torej po razpotju – in je spet osupnil. Ne z leve ne z desne ni bilo njegovih stopinj. Ni pa jih bilo, tja idočih, niti na potki, po kateri je zdaj prihajal. To je bilo seveda kratko malo neverjetno. Lahko bi se sicer tolažil, da je pač zašel že nekje prej – a to bi bila zdaj jalova tolažba, kajti razločno se je spominjal, da je bila pot ves čas samo ena. Če pa le ni bila, on pa ni o tem ves čas niti posumil, je bila lahko tega kriva spet in edinole ta nora ptica...

Sam zlodej, je zdaj le izgovoril.

Brez dvoma, je v notranjem žepu dotipal molek, a ga ni izvlekel. Še tisti hip je namreč spet podvomil. Nekam sram ga je bilo pač, da bi se zdaj na mah zatekel k Bogu. On, ki je imel o tem že ves čas neko povsem svoje mnenje. Ki je pomiloval navadnejše, ki se s sleherno neznatnostjo ozrejo v nebo. Ki je učil ljudi, da je treba spoštovati Gospoda tudi z obzirnostjo. Ki je bil navsezadnje prepričan, da je modrost vere tudi modrost presoje. Poleg tega pa: še kako je imel ves čas na vesti, da je vse doslej že leta in leta lazil in tuhtal po svoje. Da je bil skorajda že pozabil, kam je bil spravil molek, ki se ga zdaj tako popadljivo oklepa. In naj se je spotoma še tako kesal, takšno moledovanje se mu zdaj res ni zdelo primerno. Saj mu je še celo oče Jonifacij pritrdil, da mora sam najti pot. Tole tripotje, na katerem se je bil znašel, zdaj, res že pod večer, pa je bila zagotovo preizkušnja. Ali pa – morda se je vendarle zdelo tako zakleto le zato, ker je bilo zraslo v ravnici? Tu torej, od koder se ni bilo mogoče nikamor povzpeti in se ozreti naokoli.

Antikrist ali ne! je potem spet zadihal. Treba je! se je znova napotil. Tega mi pa le ne bo napravil, da ne bi bilo zvezd!? se je ozrl v mrko nebo. Da bi hodil zdaj še s čelom v temo...

Tedaj pa se mu je zazdelo, da je nekje tam daleč, v temnini pod obzornico, pobilsnila luč.

Zastal je in se je pozorneje zazrl.

Na hipe se mu je res zdelo, da je nekje tam čez, za gomoljastim grmičevjem utripala luč. Potem spet dolgo ni razpoznal ničesar, pa naj je še tako napenjal oči. A dozdevak ali ne, bilo ga je ravno dovolj za novo negotovost in dvom. Temnina, iz katere ga je bilo dražilo, je bila namreč povsem s poti. Če bi ji želel naproti, bi moral vse čez neshojeno – in kdo ve, kaj je bilo vmes? Travniki, pašniki, močvirja, gostirja, karkoli že – zagotovo se ni dalo tam s kovčkom. Toliko pa mu le še ni šlo za nohte, da bi ga kar odvrigel. Ali pa morda vendarle?

Bolščal je torej v dalj in je skušal o vsem znova premisliti.

Nikoli ga ni bilo doslej strah samote. In tudi ne noči. Ni obupaval spričo daljav, ki so bile pred njim v vse smeri. Tudi si je že dopovedoval, da je namenjen v vas, kjer ga nihče ne pričakuje, in da tako pravzaprav sploh ne zamuja. A kaj – bilo je nekaj, tu, z njim, iz zemlje ali iz zraka, kar ga je povsem zblodilo. Je bila ta vsiljiva ptica, so bile izgubljene sledi in je bila navsezadnje pomisel, da se vse to ne dogaja po naključju. Zato je zdaj še kako potreboval nekoga, da bi se ogledal v njegovih očeh. Ali pa je potreboval vsaj občutek, da res ni še prestopil črte, onkraj katere ne vidijo samo oči

in ne slišijo samo ušesa...

Tedaj se je tam čez spet zaiskrilo.

Zdelo se je veliko bliže kot prej, pa tudi sicer že zmeraj zgolj neznatna žolta svetloba ni več posihnila.

Jon Urski je spustil kovček v šas ob razpotju in se je pognal proti svetlobi. Nobenega dvoma namreč ni bilo zdaj – ali je kdo kuril ogenj ali pa je prižgal luč.

Hodil je vse bolj hlastavo, na hipe je celo tek. Tla so bila močnata, a k sreči se ni udiral. Tudi gostirja je bilo še mogoče zaobiti, ne da bi zastrla cilj. Prav tega pa se je najbolj bal, kajti če bi zdaj znova zašel, ne bi več ohranil prisebnosti. Vsa njegova razsodnost je bila namreč že hudo na nitki. Kakor je polagoma temnela ravnica, se je sesedalo tudi vanj. Bal se je tihote, ki je z meglicami polegla v nenavadno visoko travo. Izogibal se je noči, ki je že poselila resje in gomoljasto grmičevje. Ni se upal spogledati s črnimi, lesketavimi očesi mlakuž. Kajti še tako naraven vzdih ali vzgib te pustote bi bil lahko zdaj usoden.

Prav ti bodi, ki se prerekaš z Bogom! je mrzlično pošepetaval. Zdaj pa se ti režijo ptice! se ni niti več upal ozreti. Ti iz dreves blizu hodi! se je na široko ogibal grmičevja. In si sploh tak pod tem milim nebom, kot bi bil res pogan! je hlastal in režal obenem.

Žoltava svetloba, ki ga je zvaljala kot mušico, pa je bila vse bliže in bliže. Najverjetneje je bilo to okno, za katerim je brlela petrolejka in je osvetljevala še del dvorišča. Ali pa so bila celo vrata, ki jih še niso želeli zapreti.

3.

Ko je končno dosegel reber, ki se je blago dvigala v dvorišče samotne domačije, se je bilo že povsem stemnilo. Razznil je lahko le temni puklasti hrbet slamnatega ostrešja, h kateremu je bilo prislonjeno gospodarsko poslopje. Kar mu je že ves čas sveto naproti, pa je bila prav notrina tega dela dvorišča. V nekakšnem odprtem skednju ali delavnici je namreč pod stropom visela petrolejka. Videti je bilo torej, da domačini kljub mraku še niso prekržali rok. Sicer je lahko le ugibal, ali so se pomudili pri živini ali jih je držalo pokonci kaj drugega. Kajti tudi še ko je stopil v svetlobo in je spet nekolikanj negotov zastal pod lučjo, ni bilo tu na spregled nikogar. Razgledoval se je torej, prisluškoval in čakal. Prostor, v katerem je gorela luč, je bila najverjetneje kovačija. V njegovi globini je namreč zijalo sajasto žrelo kamina, na policah ob nakovalu so bila razmetana in razobešena črna orodja. Prešinilo ga je, ali ni morda prav to kovaška delavnica, o kateri so mu bili pravili – in tudi o tem je zdaj želel čimprej izvedeti. A tod kot zakleto še zmeraj ni bilo nikogar na dvorišče, pa tudi za zidovi se ni zganilo. Zacepetal je, da bi otresel blato s premočenih čevljev. Ker se jih je še kar držalo, si jih je skušal obrisati v travi. Naposled je obupal in je kar tak, blaten in razopasan, stopil pod napuščem do edinih vrat. Potrkal je – in nato še nekajkrat močneje. Ko se še zmeraj ni nihče oglasil, je že povsem nestrpen segel po veliki kljuki. Vrata so bila zaklenjena.

Zamižal je in se je sesedel s hrbtom ob zidu.

Prenoro je bilo že vse to, res! – ni se več niti želel niti zmoget spraševati.

Na drogu, pod slamnatim ostrešjem nad njim, so visele sezute podkve. Bile so ila različnih velikosti – od takih za moško dlan pa do res gromozanskih – in nekatere so bile obrabljene prav do stržena. K oporniku, tu prav ob njem, je bila prislonjena brana. Njeni dolgi zobje so bili zlizani in lesketavi, kot hudobne konice sulic. Od vhoda pa do kovačije je bila nad dvoriščem speljana žica. Na njej je mrtvo visela težka pasja veriga. Psa, ki jo je najverjetneje strgal, kajti na koncu verige ni bilo kavlja niti ovratnice, k sreči ni bilo na spregled. A kaj lahko je to pomenilo tudi, da je bila domačija res opustela!? Njemu pa je bilo kljub vsemu sojeno čakanje. Še pomisliti si namreč ni upal, da bi zdaj spet zagazil v noč in v neznano. Vdreti pa tudi ni mogel kar tako, ne vedoč, na čigavem se je pravzaprav znašel. Poleg tega pa: kolikor si je želel zavetja in toplega, toliko ga je bilo tudi strah te neme in gluhe notrine. In bil je to zopet tisti čudni, doslej neznani mu strah, ki se ga je loteval že v ravnici. Strah, porajajoč se iz občutka, da ge nekdo gleda, se naslaja ob njegovi zmedi in ga zvaljla zmeraj dlje v skrivavo in pohabno. Obenem pa tudi bojazen, da se zdaj zdaj ne bo zmoget več upreti, da ga bo ta groza vsega prežela in ga scela zblodila. Takrat pa, seveda – ali bi se sploh še lahko vrnil do resja, kjer je bil skril kovček, in ali bi sploh kdaj prispel v Mokuš? Prav to pa si je zdaj nadvse želel. Si je želel bolj kot kdajkoli. Kajti prav v teh tesnobnih trenutkih je polagoma dojemal, da ne zmore več sam, predvsem pa ne brez Božjega usmiljenja. Če že ni pred dnevi povsem verjel očetu Jonifaciju, da je lahko le Mokuš njegova pokora, je zdaj vse bolj zaupal dozdevku, da je Mokuš njegova usoda. Treba je bilo torej vzdržati in skušiti. Treba je bilo vsaj poskusiti. Zato mu, brez dvoma, ni preostalo drugega, kot da se je znova spogledal z vsem tem skutnim in tujim. A ko je tako, išoč v tem spoznanju novih moči, spet dvignil glavo, se mu je zazdelo, da se je tam v temi nekaj zganilo...

Da!

Dvignil se je in je napel oči.

Še je bilo tam. In je šlo po dvorišču naproti.

In se je oglasilo.

Mmmu! je zavilo.

Daj no – je iztisnil Jon Urski – krava!?

In res je bila krava. Ob njej pa je stopil v svetlobo, ki je iz kovačije padala čez dvorišče, še suhljav in zgrban stavec. Povodec si je bil ovil okoli dlani, tako da mu je ob prijemu ostal še dobršen konec debele vrvi, s katerim je žival zdaj zdaj ošinil po vratu. Pa tudi sicer je bil ves nekam nasršen, kot bi se s kravo prej nekje tam v temi prav pošteno zravšala. A žival je bila, prav nasprotno, videti povsem lena in vdana. Ob udarcih ni niti trznila, kaj šele da bi stopila hitreje. Le glavo je kdaj pa kdaj zaobrnila, kot da jo le še s slednjimi močmi drži pokonci. In takrat so se zdele njene velike oči še večje. Jon Urski je pomislil, da so to najbolj otožne oči, kar jih je kdaj videl. Čeprav otožje ni bil edini pojem, s katerimi bi jih lahko opisal. Zdelo se mu je kratko malo, da bo krava zdaj zdaj zajokala... Stavec pa jo je, še bolj neusmiljeno, tokrat posuval s pestjo, da se je prestopila k steni in jo je povsem na kratko privezal k stebru pred

kovačijo.

Jon Urski je pokašljaj in je stopil pod napuščem naproti.

Stari, ki ga je zdaj zagotovo že opazil, ni niti obrnil glave.

Čudil sem se že, da ni nikjer nikogar, mu je skušal z glasom, ki se je obenem tudi opravičeval, pojasniti zadrego.

Možakar pa ga še kar ni niti pogledal. Omel si je dlan, s katero je doslej nategoval in vihtel povodec. Slišati je bilo, kako mu je ob tem popokljalo v sklepih. Ti že pokažem! je siknil kravi. Boš že še videla svoje! toliko, da je ni spet kresnil. Nato pa je, podrsavajoč po pragu, da bi si očistil podplate, stopil v delavnico.

Jon Urski je kar stal tam ob zidu in ni več vedel, kaj bi. Ali se je tujec res tako naslajal v besu, da mu je bilo vse drugo odveč? Ali pa je bil vendarle tako zelo zatopljen v te svoje naklepe, da je bil res gluhi in slep? A karkoli že – kaj je lahko torej drugega – kot da se mu je skušal znova približati. Šel sem pač za lučjo! je povzdignil. Bilo je to edino znamenje vse tu naokoli! je skomignil in je razširil dlani. Sicer bi gotovo zašel?

Krava torej ni vaša? je trznil starec in ga je končno pogledal.

Moja? se je zaprepadel, zroč v drobne, čudno sive oči.

Se mi je kar zdelo! je otresel oni. Le kako se mi tudi ne bi? se je spet sklonil in je jel pospravljati po kaminu. Očitno je nameraval podkuriti...

Če ste torej pomislili, da bi bila lahko žival moja? je preudaril Jon Urski. Potemtakem pač tudi ni vaša? je dodal strahoma.

Dajte, dajte!? ga je oni spet ošinil. Že vse od jutra je blejala tu naokoli! je besno zalučal poleno. Prav sem v podokna je lezla, ko se ji je zdelo, da je ne vidim! Ko sem pa vzel bič, je pa bežala, baba! Pa je spet blejala in peldala tam doli! Le kako ne bi človek po vsem tem takoj vedel, koliko je ura?

Jon Urski je pritrdil z molkom, čeprav ni razumel. Starec mu je očitno pravil o nečem, kar se mu je zdelo že samo po sebi umevno. Zato tudi ni kanil več trošiti besed. Naklaj je vsa tista debela polena na kamin in je nato s tesarsko sekirico naklestil drobni. Ob tem je ves čas brbljal le še v brado, kdaj pa kdaj pa je s kletvijo požugal tudi kravi. Jona Urskega, ki je capljaj ob njem kakor cucek, je zdaj spet zazeblo. Čakal je samo še, da bo možicelj končno podkuril. Toda hudobec je zdaj jel pospravljati še okoli nakovala in se sploh ni menil za njegove šklepetave zobe. Zdelo se je tudi, da se mu sploh ni več tako zelo mudilo. Vse njegovo večje in brez dvoma navajeno početje se je polagoma spreminjalo v nekakšno obredno scenosledje, ko je bilo treba vse do potankosti premisliti in pripraviti. Taka pedantnost je sicer lastna vsem dobrim mojstrom, to je prišlek še kako vedel, a zdaj nikakor ni mogel razbrati, k čemu se človeček pravzaprav napravlja. Še najbolj se mu je zdelo, da namerava stari žival kratko malo zaklati. O tem ga je potem po daljšem obotavljanju vendarle tudi vprašal.

Možakar je prvič zares vzravnaval svoj puklasti hrbet in mu je pomežikal naravnost v oči. Na njegovem starčevsko upadlem in s samimi gubami ter gubicami ustrojenem obrazu sta zarežala začudenje in privoščljivi posmeh obenem. Vi pa ste res po župi priplavali! so se skremžile sicer ozke in drgetave ustnice. Jaz pa sem že celo gruntal,

ali mi niste morda prišli v pomoč?

Če vam pa pravim, da sem samo zašel, je pohitel. Želel sem vprašati za pot, potem pa me je ujela noč... se je skušal ubraniti ponujene meštrije. Tudi še zdaj bi se najraje kar odpravil, če bi mi le lahko pojasnili, kje se tod pride v Mokuš?

V Mokuš? je posluhnil oni.

Ja, je prikimal.

Pa prav v Mokuš? se je – res je bilo to videti – nemalo začudil.

Ja, je lahko le spet prikimal. Že ves dan iščem tja pot.

Zdaj se je starec obrnil vstran in dolgo ni rekel nobene. Potem pa se je le spet vrnil in se mu je posmejal v obraz. Če pa že res tiščite tja dol, je zamahnil nekam vznak. Če pa je to že res, je rekel s spremenjenim glasom. Potem pa, tak, počakajte vendar, da jo pošteno podkujem – je pokazal na kravo – potem pa jo, bogme da, kar se mene tiče, lahko kar zajahate! Saj bo že tako tudi ona frlela tja! Le kam pa naj bi drugam, babnica, šla?

4.

Sčasoma je starec le uvidel, da prišlek ne doumeva njegovih namigov. To ga je vendarle nekolikanj zaskrbelo. Še zmeraj je sicer brkljal zase in je bentil v brado, a od časa do časa se je le spet ozrl in mu je kako reč tudi pojasnil. Zdaj seveda že ni bilo dvoma, da namerava kravo res podkovati. Ogenj v kaminu se je že dodobra razgorel, ob mehu se je že rdečilo oglje. Na nakovalu je stari tolkel po železu, iz katerega je rekel, da bo ukalil podkev. Jon Urski si je grel premraženi in tudi sicer razboleli hrbet in se je vdajal spoznanju, da se bo ta kovaška mojstrija zavlekla pozno v noč. Sicer pa mu drugega tudi ni preostalo, kot da je tu zraven gledal. Tudi če bi končal pred jutrom, ga možak zagotovo ne bi povabil v hišo.

Žival so udarci ob železo vznemirili. Kot bi se jela predramila, je jela na lepem prestopati. Ob slehernem silnejšem ali požvenketajočem udarcu je potresla z ušesi in je skušala obrniti glavo. Prekratek povodec ji tega k sreči ni dovoljeval. Jon Urski se je namreč bal otožja v njenih očeh. Pa tudi sicer mu je bilo že nekajkrat na jeziku, da bi norega kovača prosil zanjo. Niti malo mu namreč ni verjel, da je zdaj tu z njima zloduh v kravji podobi.

Recite, kar hočete, mu je staruh spet bral misli in je odstavil veliko kladivo. Če je le kravica, ji s tem pač ne bo nobene škode. Še prav veselo bo mukala, takole – gosposko obuta. Če pa ni – in jaz ji dam tri prste, da ni – bova pa nocoj opravila veliko delo.

Dobro, je zmignil Jon Urski. Recimo, da ni -? je vprašal s premolkom. Jo boste s tem rešili hudega?

Rešil? je zazijal starec. Preklete! je kar zacepetal. Če niste tudi vi neki čuk? mu je kar zagrozil s kladivom.

Kaj pa bo potem z njo? je kljub vsemu vprašal.

Kaj – kaj? je zalajal oni. Ta pač več ne bo prala, ne šila, preklete – le kaj pa naj

bo še z njo v hiši, ko bo zjutraj vstala iz postelje s podkvami na rokah?

Eh, ja! se je zdaj skorajda posmejal.

Pa eh! je stari spet telebnil. Kot da bi bila prva, ki sem ji nadel železne rokavice! je vzkliknil med naporom. Kot da bi bila prva! je ponovil. A ko bi lahko bila vsaj zadnja, prekleto.

Jon Urski si je grizljal ustnico in je molčal. Stari je bil res pahnjen, o tem pač ni dvomil. A vendar je bilo vse to tu in je bilo še kako zaresno. V širokem žrelu kamina je brbotal ogenj. Pod udarci velikanskega kladiva je pozvenevala surovina za podkev. Zunaj se je prestopala stara in žalostna krava. On pa je bil vsemu temu priča in si ni vedel kaj. Kajti ob vsej nejeveri vendarle ni imel toliko moči, da bi kratko malo odmahnil in se odpravil naprej. Ali pa pač nazaj. Čez vse njegovo današnje se je namreč že tihotapila ta čudna tesnoba, ki je zmeraj spet zagomazela, če je le pomislil na samotno in pusto ravan. In prav pomenljivo se mu je zdelo, da je tudi sam v stiskah že poimenoval Zlodeja, še preden je sploh naletel na tega čudaka.

Ja, ja – vi si kar mašite ušesa! mu je oni spet segel v misel. Zato pa je to tudi tako – ker vsak le mežika ali pa raje vstran gleda. Le še jaz tod, bogme da, kujem. A kaj sem jaz – sam!? Ženo so mi Črne mlake pogoltnile, sina mi je megla odnesla, hčera, tista ubožica, pa se tako sploh ni rodila... si je šel s palcem in kazalcem čez oči, kot bi si jih želel ožeti. Pa kake načrte sem imel z njo, je potem še vzdihnil čez čas. Z mojo Jelo.

Čakajte, čakajte? je pristopil. Se sploh ni rodila! je povzdignil. Kako pa ste potem sploh vedeli, da bi bila hčerka?

Starec, ki so se mu zdaj prav jokavo lesketale oči, je zrl vanj in je najverjetneje tuhtal, ali naj se sploh še prereka z njim. Njegova nejevera mu je očitno šla že nadvse na živce. Pa tudi sicer, kot da ni prenesel pripomb. Veste kaj!? se je zdaj komaj unesel, da ga ni dregnil s pestjo, kot je prej suval kravo. Pojdite vi lepo nekam! Poberite se na vrat na nos, tja v tisto gnezdo – je zamahnil nekam vznak – pa naj vam bo prav! Jaz pa si še ta hip umijem roke – ker si jih tako nimam za kaj umivati! Zaradi vas pač že ne. Prosim lepo? O, le zakaj? Kaj pa to mene zadeva? Sem mar angel varuh? Ali stražar! O, ne! Ne! Jaz bom, povem vam, tu lepo koval svoje – bom pač koval, dokler se bo še dalo – potem pa naj vse vrag pobere... Prav nič mi ni več žal za ta svet...

Oprostite, je tiho rekel Jon Urski. Toda jaz vendar že ves čas želim, da bi se pogovorila o tem, je pomoledeval. A kaj, ko vam gre na živce moja nevednost, mu je skušal pojasniti. In vas vznevolji že sleherna radovednost.

Želite? je trznil starec.

Seveda! je prikimal z vsem telesom.

Čemu, zaboga, pa potem ne zgrabite meha? je spet vzrožil oni. Sam piham in sam kujem. Ja, kako delo pa je to, prosim lepo?

Meh? se je vprašal, čeprav je še kako vedel, kaj ima stari v mislih. Že prej ga je namreč zamiralo, da bi poprijel zanj, toda to bi vendar pomenilo, da bi bil nehote v pomoč pri tem norem poslu. S tem pa se že ves čas nekako ni mogel spriditi. Zdelo

se mu je kratko malo butasto. Pa tudi klavarno. In – če si je res prisluhnil – malce ga je bilo tudi strah.

A kot da mu tokrat ni preostalo drugega.

Mojster je že zavihtel velikanske črne klešče in je potisnil železo v žerjavico.

In je čakal.

Njegove drobne lesketave oči pa tokrat niso le vabile, ampak so predvsem ukazovale.

Če bo šlo? se je še obotavljal.

Šlo bo, šlo! je stari pokimal z brado. To zmore vsak vajenec! ga je priganjal in troštal obenem. Pa tudi veliko hitreje bo. Kajti če je ne ukaliva vsaj tja do polnoči, bo ta vrag jutri spet lazil naokoli.

Kaj mu je torej drugega preostalo, kot da je stopil na meh. In se je s prav nič prijetnimi občutki zazrl v plamenice in iskre, ki so se zavrtinčile naokoli. Starec je prisluhnil mehu, in ko je začutil, da je naprava res polno zadihala, se je v hipu spremenil v vihravega in tudi silnega kovca. Razbeljeno železo je zmeraj v visokem loku potovalo do nakovala, se krivilo in klesalo pod zamahi orjaškega kladiva in nato sičalo v čebričku z vodo. Kovač, ki je bil vse bolj zasopel in tudi zahripel, je pridihnil le, ko je bila podkev znova v žerjavici. Poslušajte, vi! je med tem postankom šušljavo šepnil pomočniku. Tisto, o hčeri! je pristopil in mu je pihal skoraj v uho. Ni se rodila, ker so jo coprnice spremenile v bulo. To pa so napravile, Bog mi je priča, zato, ker sem se zarekel, da bom dal prvorojeno hčer za nuno. In zdaj mi torej vi povejte, ki želite biti pametni – ga je povlekel za rokav – bi mar šlo v bulo, če bi bil sin!?

Jon Urski se ga je otesel in je gnal meh, da je kar sičalo.

Čutil je, da se ga loteva slabost, a zdaj je hotel to svojo šibkost za vsako ceno premagati.

5.

Ko je bila podkev izdelana in sta kovača, ždeč na skladovju polen ob kaminu, počila, si je krava sezula rog. Seveda že lep čas nista bila več pozorna na njeno prestopanje in cufanje – a najverjetneje je ubožica v tem naporu zadela ob steber, h kateremu je bila na tesno privezana. Kajti zdaj je presunljivo zamukala, z glavo skorajda povsem pri tleh, štrcelj, ki ji je ostal ob ušesu, pa se je vse bolj krvavo rdečil. Jon Urski se je zgrozil in je tenko vrisnil. Že ves čas je nekako čutil, da bosta zažebrela nekaj hudega – in to zdaj se mu je zazdelo resnično okrutno. Potekel je, da bi živalci nekako pomagal, a potem je le spet obstal. Še nikoli ni bil postoril pri živini in tudi zdaj pravzaprav ni vedel, kaj bi. Pa tudi starec je bil že tu ob njem in ga je prav čudno gledal.

Ne moreva je kar tako pustiti, je le izdaval.

Kako? je zivil stari, ki ga poškodba očitno sploh ni ganila.

Rekla sva, da jo bova le okovala! je terjal Jon Urski. In se je ves razmahal v tem ogorčenju.

Čujte! mu oni ni pustil blizu. Njena ura se bliža, mu je suho pojasnil. Samo to je. Bolj bo pelo kladivo, bolj bo tudi ona pela.

Toda Jon Urski se tokrat ni unesel. Pa jo vsaj priveživa tako, da ji bo dobro, je zacepetal pred starcem. S tremi vrvmi jo priveživa, če je treba! je že kar kričal. Ker – to pa res ni način, da so bo zdaj še vsa ogulila. Ker – če pa jo res še nameravate tako trpinčiti, potem pa jaz tu res nimam kaj.

Možakar, ki ni pričakoval take njegove nenadne jeze, se mu je golozobo posmejal v brk, a potem je le stopil do živali. Pobral je sezuti rog in si ga je sumničavo ogledal. Če to res kaj ne pomeni? se je povprašal. Če ni kaj v tem, da bi mi to potem ostalo na dvorišču? je otipaval gladko roževino. Nema lokrat, veste, se je že to tako zgodilo – se je ozrl –, da je taka babura kaj podtaknila ali namenoma pozabila, potem pa si lahko le gruntal, kje in kaj je seme tvoje nesreče...

Brez zveze! je pogoltnil Jon Urski.

Starec pa se je vrnil in je vrgel rog v plamene.

Tedaj je krava spet zamukala in je skušala dvigniti glavo.

Ali ste zdaj videli? ga je ošinil oni.

Boli jo! je prešlišal. Ali res želite, da se bo najnazadnje tu zadušila!? bi ga bil najraje sunil.

Stari je spet golozobo zarežal vanj – in tokrat to sploh več ni bil posmeh, temveč prav grda maska nejevolje. Naj vas vrag pocitra! se je napotil h kravi. Da ste kot uš! je pljunil. Le kaj, zaboga, vas je tako zblodilo? Pa vas naložilo meni na vrat! je jezno odvozlal povodec ob stebri, da bi ga vendarle podaljšal. Tedaj pa je krava sunkoma dvignila glavo, se vzpela mukajoč na eno pa drugo stran in že starec štrika več ni imel v rokah. Ehn! je in poletel, da bi podivjano žival le spet ukrotil, a je omahnil v prazno. Krava pa je le še v polkrogu poplesala po dvorišču in se je pognala v temo.

Jon Urski je stekel za njo, a je na črti, kjer se je čez dvorišče začenjala noč, lahko le nemočen obstal. V temo namreč ni bilo videti niti za prst. Pa tudi slišati ni bilo več nikjer ničesar. Ozrl se je torej, da bi pomagal vsaj staruhu, ki je obležal v blatu.

A glej!

Oni je že stal tam, pod slutljivo pozibavajočo se lučjo in je z obema rokama vihtel črne kovaške klešče. Pa bom pač zdaj podkoval vas! je hropel. Vi, norec! Vi, črna svinja! Vi, Lucifer! mu je po malem lezel naproti. Le kako sem lahko bil tako slep, da vas nisem že prej povohal!? se je očitno namenil, da ga bo mahnil. Pa bi potem, bogme da, še pravi čas zgruntal, kdo se je to namenil po izgubljeno telico!

Ne! Nikar! je šepnil Jon Urski. Vse to res nima nobenega smisla, je dvignil dlani k obrazu. Toda pred njim je že rasel klavec, ki ni več slišal. Njegove lesketave sive oči so postajale kačje. Prešnilo ga je, da bi se mu uprl. Prav v tej pomisli pa je tudi zamudil z begom. Kajti še preden se je bil potem prav zasukal, je že treščilo po njem. Zadelo ga je nekje po ramenih in ga potisnilo k tlom. Nato je znova začutil sunek, ki mu je šel po životu kakor mravljinci. Prosil je Boga, naj mu vsaj prisluhne. A klic se je porazgubil v temi.

6.

Priprl je oči in je zrl v sonce. Bilo je to zobato, že skoraj zimsko sonce, s katerim se je moč spogledati. Nekje spodaj, v njegovem medlem obroču, je letela samotna ptica. Najverjetneje divja gos ali raca. Obrnil je glavo, da bi ji lahko sledil s pogledom – tedaj pa ga je obšla čudna bolečina. Bolelo ga je že to, da je sploh bil. Zato se je takoj spet skušal izkopaliti iz primeža tega nadvse nevšečnega počutja. Zdaj ga je prav zaskalelo po hrbtu, in kakor bi se bil predramil iz sna, se je spomnil, da so to najverjetneje posledice udarcev s težkimi kovaškimi kleščami. Zastokal je bolj spričo spomina kakor bolečine in se je nekako le ozrl. Vse v dalj njegovega razgleda se je lesketala mlakužasta površina velike vode. Vmes so sršeli otočki vrbovja in drugega bičastega rasja. Sam je ždel prav ob bregu, naslonjen ob pilote in tramovje nekakšnega strohnelega in razpadajočega pomola. O kovačiji in dvorišču, na katerem ga je bil ponoči potolkel nori starec, ni bilo torej zdaj več niti sledu. In vsaj spričo tega mu je lahko malce odleglo. Zopet se je spogledal s soncem in ga je prosil moči, da bi lahko vstal. Toda žarki so bili zdaj na lepem premočni in so mu zasolžili oči. Posmrkal je in si je s palcem in kazalcem ožel nos, ki so ga ovlažile solze. Ob tem pa se je zazrl v nekaj, česar dolgo potem sploh ni doumel. Njegova noga, ki je stegnjena in mrtva ležala po bregu, je bila bosa. Hlačnico mu je nekdo ob goleni odparal ali odrezal. Na stopalu pa, tam, kjer se je po nartu razlezlo nekaj zasušenih krvavih risov, je tičal tujek.

O gospod!? je zabolščal Jon Urski.

Podkev!? je kljub silni bolečini skrčil nogo in je segel po razmesarjenem stopalu.

In še ni mogel verjeti: železo, ki sta ga bila včeraj kovala s starcem, je bilo zdaj z žebliji pribito na njegovo stopalo.

Zrl je v to grozotnost in je po tihem molil. Nato je le potipal s kazalcem – a res ni bilo dvoma: podkev je bila pribita. Le eden izmed treh žebeljev, ki jih je v tej mrzlici opazil, se ni zaril do konca. Zdaj je tudi razumel: čeprav ga v ranah sploh ni bolelo, se je prav tam rojevala bolečina, ki mu je še zmeraj šla po telesu in ga je na hipe skorajda omamljala. Zgrabil je podkev in jo skušal sneti. Ni ga kaj še posebej zbolelo, a tudi žebliji niso popustili. Še je poskusil, a zaman – hladno železo je bilo kakor zraslo z razgorelo nogo. Ob pomisli, kam in kako globoko so se zarili kovaški žebliji, se ga je lotevala slabost. A to je zdaj moral premagati. Oprijel se je trhlelega, sluzastega brvna in je vstal. Z majavega pomola in nekakšne lope ob njem je bila nad vodo speljana debela jeklena vrv. V zamočvirjenem onstran je plaval brod. Postave, ki so z nekakšnimi culami na hrbtu prihajale med trstiko in vrbjem, so pravkar stopale nanj. Bili so to ženska, moški in otrok. Četrtri, ki je prišel za njimi, je bil najverjetneje brodar.

Jon Urski se je vzradostil kot dete.

A ko je skušal pomahati, ga je spet prestrelila bolečina in ga je spomnila na okov. Zaskrbelo ga je, kako sploh jim bo to krvavo zagato pojasnil. Ne bodo vendar tudi oni pomislili, da je ponoči pač lazil po križiščih, pa ga je nekdo zasačil. Čeprav je bilo to

– še kako se mu je zdaj zlohотно režalo – na neki način tudi res. A česa drugega, kot da bi povedal po resnici, zdaj pač ni mogel zgruntati. Dobronamerni bodo že razumeli in mu gotovo tudi pomagali. Če pa je res že tako zelo zabredel v svet blodnih, pa je navsezadnje vseeno. Potem pač ta klavrna pot v Mokuš ni le pokora, ampak kazen...

Ko je jeklena vrv nad njegovo glavo zaškripala in je jel brod, ki je bil z verigami pripet nanjo, zlagoma drseti naproti, si je Jon Urski le spet zaželel, da bi lahko prikriil pohabo. Celo žal mu je bilo, da se je bil dvignil – in so ga že zagotovo opazili. Kajti kaj lahko bi se bil prej zavlekel nekam tja pod les in se potuhnil. Potem pa bi si že nekako izrul železje in si zlizal rane, vsaj toliko, da bi lahko hodil.

V tej, z nezadržnim primikanjem broda vse hujši zadregi se je potem na lepem spozabil.

Oprl se je na podkovano nogo in se je prestopil.

In je stopil.

In ker ga ni v koraku povsem neznosno zbolelo, je potem odplantal do blata pred mostičkom in je stopil vanj. Le upal je lahko seveda, da se bo res oprijelo rane in vsega, a vsaj za zdaj mu je bila ta pomisel v neizmerno olajšanje. Previdno je vrtal s podkviyo v zemljin hlad in se je skušal vsaj malo zbrati.

Ko je brod končno zadel ob privez, je ta zahreščal in se je zazibal, kot da se bo zdaj zdaj sesul vase. Brodar pa je, še preden se je vse to gnilo tramovje le umirilo, večje vrgel verigo na pilot in je tako s potegom leseno ploščad znova približal. Osamljeni potniki so sestopili, ne da bi se sploh ozrli po tujcu ob pomolu. Bili so Cigani – zdelo se je, mož, žena in dete. Stara dva sta bila otovorjena z zajetnima culama, dete pa je bolj vleklo, kot nosilo, veliko iz vrbja pleteno košaro. Šele ko je ugotovil, da je prazna, je verjel, da jo sploh zmore... Moški je potem segel v žep predolgega suknjiča in je, ne da bi sploh odložil prtljago, ponudil brodarju iz polprazne steklenice. Ta res zajetni možakar je nagnil nekajkrat zapored, nato pa je pljunil.

Kolikokrat sem že rekel, da ne bom več pil te tvoje najge! se je nakremžil.

Zmeraj rečeš in zmeraj piješ! se je piskavo zarežal Cigan in je tudi sam povlekel. Nato je steklenico, v kateri je najverjetneje kar precej umanjalo, z enim samim zamahom spustil v žep in si je popravil oprt, kot da namerava kar iti.

Torej -? ga je zadržal brodar.

Kaj vem!? je skomignil možak. Ta grdi svet nas nima več rad, Ciganov! A če ne bodo trgovali z nami, bomo pa pač nakradli.

Prav! ga je lopnil silak po ramenu. Samo – še na misel naj ti ne pride, Baraba, da te ne bi bilo več naokoli. Ker – mu je potem še požugal z debelim kazalcem – tako konja nihče ne podkuje, kot ga jaz podkujem! In če te ne bom z eno obutvijo našel, te bom pa z drugo!

Našel boš ti – se je zarežal črni – našel boš ti pasji drek!

In to je bil najverjetneje pozdrav, ki so ga vsi razumeli. Kajti potem so oče, mati in dete v gosjem redu odtacali mimo tresavega tujca, ki je z boso nogo še zmeraj stal v blatu.

7.

Pa ti? ga je ošinil brodar. Ne da greš v Mokuš?

Grem, je pokimal.

In zakaj tičiš v brozgi? ga je zdaj oni le bolje pogledal.

Pač, je skomignil. Dolgo že čakam pa me kar zebe.

Čuden tič, ti! se je namuznil silak. Preveč pri pravi že ne moreš biti, če si se namenil k nam, je odpel verigo, ki jo je prej vrgel okoli pilota, in je povlekel brod, da se je še približal. Potem je nekaj časa tako stal, razkoračen kakor Goljat in je čakal. Očitno mu je bilo srečanje vse bolj v zabavo, prišlek pa v posmeh. A kako tudi ne? Zagotovo mu je bilo – ki ni vedel o krvavem podplatu in bolečinah – prav smešno videti, kako je Jon Urski previdno vlekel boso nogo iz blata in je nato zatacal proti njemu kar z blatnim gomoljem okoli stopala. Ti!? se je potem le spet zresnil. Saj mi boš vse zasvinjal!

A Jon Urski je bil že na brodu.

Sklenil je, da bo tihotapil nakazo in bolečino, dokler bo pač mogoče. In upal je, da mu bo pri tem v pomoč tudi behavost, ki mu jo je možakar že tako prisodil.

Pa si prepričan, da res hočeš tja? je vprašal brodar, potem ko je le vrgel težko verigo na brod. Ker, če še ne veš, to je in sem in tja edina pot. Jaz pa sem, vidiš, edini, ki tu premikam ta hlod! Zatorej – le kako lahko rineš tja, ko pa še ne veš, ali si si dober z mano?

Če pa sem si dober, je zmignil.

Aha! se je posmejal oni. Aja? si je pokimal. Nato pa je večče poprijel za velikansko veslo in brod je jel škripajoč drseti ob žici. Šele sedaj je bilo opaziti, da se vozita na toku lene reke, ki se je le lučaj naprej razlivala v močvirje. Bil je to lep, a nadvse nenavaden prizor. Gošča je tam rasla kar iz vode. Ponekod so molele samo krošnje. V gostirju se je naložil drobir in vejevje, da so tu in tam rasli na vodi pravcati plotovi. Ob teh zajezah je bila gladina povsem mirna. Zdelo se je to kot temna, skrivnostna in zahrbtna očesa. Jon Urski se je oziral in si je skušal pojasniti, od kod tu čez ravnico vsa ta voda. Šele ko je bil brod že skoraj pri bregu, je med vrbjem, ki je doslej zastiralo pogled, vendarle razbral, da se onstran pokrajina le nekoliko dviga.

Ali je zdaj tam Mokuš? je stegnil roko.

Brodar je pritrdil z molkom.

In katera je vse to reka? je čez čas spet vprašal.

Reka? se je začudeno namrtnil oni.

Ja! se mu je zdelo, da ga ni razumel. Kako se ji reče?

Se ji pač ne reče, je odkimal. Ali pa se ji reče voda. Ker tudi je samo voda.

Pa vendar! je vztrajal. Od nekod se pa le zliva?

Zlila se je, ko še nisem nosil hlač! je odmahnil oni. A če bi vedel, da bom kdaj srečal koga, ki me bo to vprašal, bi jo že tudi krstil, bogme, da bi jo.

Jon Urski je spet odprl usta, a tedaj je lesena ploščad že tresnila ob pomol, da je zaječal kot prej na oni strani. Sunek ga je bil spodnesel, da se je komajda še ujel ob

ograj. Ob tem pa se je spet predramila bolečina, ki jo je spotoma že nekako potlačil. Zagrizel je v ustnico in se je strahoma ozrl k brodarju, ki pa sedaj k sreči in imel časa zanj. Vihtel je namreč tisto debelo verigo in je krmaril brunasto ladjo v pristan. Ob tem poigravanju s težo lesa in vodnim tokom se mu je zdel še večji in silnejši. Gotovo je bil vsaj za glavo višji od njega in kdo ve, če ne tudi prav toliko širši. Kaj je sicer prikrivala njegova na videz hudomušna maska, pa tudi ni bilo mogoče predvideti. A vedel je, da je zdaj trenutek, ko mora tvegati. Segel je torej v notranji žep in je potipal, ali ni spotoma izgubil tudi denarja. Nato pa se je prestopil bliže in je kar naravnost vprašal: Ti, ali mi prodaš škorenj?

Seveda je oni kar zinil. Škorenj? se je popraskal in se je nato prav bebasto zarežal. Segel je v žep in je izlekel šop bankovcev. Zazdelo se mu je, da to možakarja ni posebej pritegnilo, zato je kar rekel: Vse to ti dam, če je treba!

Škorenj? si je zdaj oni gledoval svoja velika gumijasta obuvala. Da bi ga kar prodal? se je spet praskal. Kar za denar da bi ga dal? se je mrščil in posmihal obenem. Potem pa je iznenada, kot bi se bil nečesa domislil, udaril z dlanjo po dlani in je šepnil: Kaj pa če bi se midva vendarle drugače zmenila?

Jon Urski ni razumel.

Saj vendar rabiš škorenj zato, da skriješ podkev! je zaupljivo pojasnil oni. Za tako uslugo, se mi zdi, pa bi bil ves ta denar vendarle premalo.

Zdaj se je Jon Urski ugriznil, da je pod jezikom začutil sladkoben okus krvi. Mož je torej že ves čas vedel. Ali pa je pač spotoma opazil. A kakorkoli že – očitno se sploh ni čudil in tudi ni niti pomislil, da lahko kdaj koga na podkev tudi pomotoma pribijejo. Ali pač, da lahko z njo zaznamujejo nekoga, ki ni iz njihovega izmisleka in tudi ne veruje vanj.

Toda – zdaj je bilo za resnico seveda že prepozno.

Prav, je torej šepnil. Kaj terjaš v zameno?

Brodar se je zdaj povsem zresnil in je upognil vrat. Njegov široki obraz se je zdel kot obličje velikega otroka. Čelo je bilo oblo in gladko, kot da ga ne bi bil nikoli nagubal. Oči so zrle zaupljivo in svetlo, kot je bila tod voda le v brzicah. Na ustnicah se je razbiral, da je prav iskal besed. Takole bom rekel, je naposled le zmoget. Jaz bom kar rekel, ti boš pa potem že vedel, je dihal vse globlje. Rodil sem se pet let pred vodo. Takrat, pravijo, je bilo tu vse drugače kot zdaj. Živela pa je še tudi Roza, ki mi je zakopala popek – če si jo morda poznal?

Jon Urski je prikril začudenje ob vprašanju in je le skomignil. Morda pa ni pomembno, da o njej vem, je potem dodal.

Ja, mu je zaupal oni. A njej so dali mati popek, ker so želeli, da bi bil večno le sin, je iztisnil. Tam, kjer je sejala Roza popke, pa je zdaj vse čez voda – in prav zato gre, da zato tu nihče nič ne more! je povzdignil in je čakal odprtih ust.

Jon Urski je prikimaval, čeprav ni docela razumel. Pa mati? je vprašal, da bi prikril zadrego. Ali so oni še živi?

Oni so mrtvi, je nekam odsotno šepnil brodar. Pa tudi seveda nič ne pomaga. Še zmeraj sem sam, je spet pozabil zapreti usta.

Prav, mu je rekel k ušesu. Ti mi posodiš škorenj, jaz bom pa poskusil.

Pa boš res? se je oni že kar sklonil.

Moral bi vedeti, da se to nikoli ne vpraša! ga je podučil. Pa tudi to si boš moral zapomniti, da z nadležnostjo lahko pokvariš posel! je segel po škornju, ki je bil velik, kot bi se sezul velikan. In šele ko je poduhal toploto, ki je vela iz sare, in je nato stopil vanjo, se je domislil, da bi morda lahko terjal več. Zanesen s to skomino, je prav po vražje odplental z broda in je na pomolu počakal, ali bo oni prišel za njim. Brodar je začutil, da se še ne namerava posloviti. Od cunje, ki jo je imel v škornju namesto nogavic, je z enim samim zamahom odparal rob. Nato je ovil krpo okoli stopala in si jo je povezal ob gležnju. Jon Urski je obžaloval, da si ni še pravočasno ustrojil enakega obuvala. Toda, na tej poti se je pač vse zvrstilo kakor v hudih sanjah. Če kdaj, je bil morda šele sedaj trenutek, ko se je lahko odzval tudi s premislekom.

Teh nekaj korakov bo že držalo! je silak pohvalil obvezo.

Tudi on je sedaj med hojo šepal in to je bilo res čudno videti.

Poslušaj, fant! ga je pričakal Jon Urski. Rekel si, da je voda zalila kraj, kjer je baba zakopala popke? Jaz pa vendarle že ves čas pomišljam, ali je bil tudi tvoj popek tam? se je pomenljivo namrščil. Kje praviš že, da je bilo to?

Kje! si je zgovoril oni. Za pokopališčem vendar. Saj nas tam čakajo taki popki. In moj je bil že tak. Samo – je potem pomišljal, ali naj reče – ne vem, kako bo s tem zdaj, ko pa zagotovo ne bom tam pokopan...

Ne boš? je hotel še izvedeti.

Če pa je voda zalila pokopališče! ga je oni pogledal, kot da bi vsaj to moral vedeti.

Jon Urski je osupnil, a tega seveda zdaj nikakor ni smel pokazati. To je najmanj, kar te lahko skrbi, je hitro rekel. Druge reči so, ki mi pri vsem tem ne grejo v račun – in predvsem o tem zdaj morava misliti! je dvignil kazalec. Globoko morava misliti in hitro morava misliti! ga je ustrelil z njim. Toda, ne vem, kako bom, če pa nimam kje zavreti vode, da bi si poparil rano!?

Vodo pač lahko zavreva! se je ponudil oni.

In potem sta šla.

Drug ob drugem plantajoč.